

Morbilli-encephalitis

En efterundersøgelse

AF BENEDICTE DAHLERUP

Introduktionen af mæslingevaccine i Danmark har atter gjort det aktuelt at belyse mæslingesygdommens karakter, dens umiddelbare forløb, komplikationer og følgevirkninger, idet beslutningen om at tilråde mæslingevaccination træffes af den enkelte praktiserende læge.

Et enkelt aspekt af sygdommen repræsenteres af de tilfælde, som kompliceres af encephalitis.

I Danmark er disse tilfælde senest undersøgt i 1968 (1, 2). Da såvel selve mæslingesygdommen som dens følgesygdomme viser meget store geografiske og tidsmæssige variationer - specielt afhængigt af ernæringstilstand, hygiejne, sociale forhold og andre miljøfaktorer - er encephalitisproblemet i Danmark atter taget op i den nedenstående efterundersøgelse.

EGNE UNDERSØGELSER

Materiale og metoder

Grundlaget for undersøgelsen er sygejournaler for samtlige 1215 patienter indlagt med mæslinger på Blegdamskospitalets epidemifdeling (nu Rigshospitalets epidemifdeling) i perioden 1.I.1969-31.XII.1978. Dette patientmateriale omfatter størstedelen af de hospitalsindlagte mæslingepatienter i Storkøbenhavn i denne 10 års periode.

Blandt de nævnte patienter havde 17 akut encephalitis med kriterierne spinal mononukleær pleocytose, evt. forhøjet spinalprotein, oftest nakkerygstivhed, påvirket sensorium, hovedpine, lateraliserende eller generelle neurologiske udfaldssymptomer, evt. kramper og evt. cerebellar ataksi. Patienter med andre typer neurologiske komplikationer til mæslinger (polyradiculitis uden encephalitisymptomer, subakut skleroserende panencephalitis, serøs meningitis) indgår ikke i undersøgelsen. Patienternes alder varierede fra 2½ til 10 år og var ved efterundersøgelsen i 1979 mellem 6 og 17 år.

Efterundersøgelsen omfattede somatisk, psykisk, social og uddannelsesmæssig anamnese, klinisk neurologisk undersøgelse og demenstest ved hjælp af et standardiseret spørgeskema.

RESULTATER

Sygdommens akutte stadium

Symptomerne på encephalitis acuta opstod fra 2 til 8 dage efter, at patientene fik symptomer på mæslinger. Alle 17 patienter havde påvirket sensorium, 4 havde krampeanfald, 7 cerebellar ataksi og 2 havde polyradiculitis i forbindelse med encephalitisymptomerne.

EFTERUNDERSØGELSE

Af de 17 patienter blev 12 efterundersøgt af forfatteren, 3 fandt det ikke nødvendigt at komme, idet mødrene telefonisk oplyste, at der hverken var psykiske eller fysiske følgetilstande, og 1 patient kunne ikke opspores.

En patient var under regelmæssig kontrol på en børneafdeling, hvorfra oplysninger kunne indhentes, idet familien fandt yderligere undersøgelser for belastende.

Der er ikke undersøgt nogen kontrolgruppe i samme aldersklasse. Resultaterne af efterundersøgelsen fremgår af Tabel 1. Ti patienter var somatisk og neurologisk intakte, og 11 patienter fandtes psykisk naturlige subjektivt såvel som objektivt. En patient var debil allerede før sygdommen, og man skønnede ikke ved efterundersøgelsen, at patientens encephalitis havde forværret eller ændret patientens tilstand. To patienter havde hydrocephalus inden mæslingesygdommen.

Den hyppigste og mest spontane klage kom fra forældrene; det var den lange rekonvalescensperiode med øget træthed, irritabilitet, nedsat koncentration, forringet hukommelse, søvnbesvær og skolevanskeligheder. Rekonvalescensen varede i 6 tilfælde fra 2 måneder til 4 år. Næsten alle forældre oplyste, at man gerne ville have været informeret om, at disse vanskeligheder kunne opstå og være langvarige, da man så ville have taget andre og mere tolerante forholdsregler over for børnene, især hvad skolevanskelighederne angik.

De 6 patienter med følger efter sygdommen beskrives kort nedenfor.

SYGEHISTORIER

I. 3 ½ år. Påvirket sensorium ved indlæggelse, eeg svært abnormt, men normaliseret efter en måned. Nuværende klager: siden mæslingesygdommen 7 år tidligere hyppige anfald af migrænelignende hovedpine ledsaget af opkastninger. Objektivt neurologisk og psykisk: i.a.

II. 2½ år. Ved indlæggelsen påvirket sensorium og trækninger i overekstremiteterne.

Rekonvalescenstid: ½ år.

Nuværende klager: siden mæslingesygdommen 7 år tidligere hyppige hovedpineanfald. Er mere sensibel og irritabel end andre børn på patientens alder.

Objektivt neurologisk: i.a. Objektivt psykisk: nedsat koncentration.

III. 4 år. Bevidstløs med udsættende respiration. Respiratorbehandlet i 8 døgn. Der udvikledes spastisk tetraplegi. Eeg svært abnormt. Overflyttet til genoptræning på børneafdeling. Efterundersøgelse 3 år senere. Objektivt neurologisk: ufrivillige mundbevægelser, udtalt dysartri dysdiadokokinese bilateralt, usikkert finger-næseforsøg bilateralt. Kraft og reflekser i overekstremiteterne i øvrigt naturlige. På underekstremiteterne let nedsat kraft i h. ben, livlige reflekser med udvidet refleksogen zone, atypisk plantarrefleks bilateralt. Gang: trækker på h. ben ved udtrætning. Psykisk: oprindelig velbegavet, nu nederste del af normalområdet med ujævn præstation og mangelfuld abstraktions- og indprentningsevne.

Tabel 1. Resultat af efterundersøgelse af 16 patienter, tidligere indlagt med morbillencephalitis.

Rask fysisk	10
Rask psykisk	11
Debile og hydrocefale inden mæslingesygdom	3
Lang rekonvalescenstid	6
Hovedpine	4
Øget søvnbehov	3
Nedsat koncentration	6
Øget irritabilitet	2
Krampe i højre ben	1
Lette generelle motoriske udfaldssymptomer	1
Inkontinens, imperiøs vandladningstrang, let parese af ve. ben	1
Epilepsia psychomotorica, balancedefekt og migræne	1

IV. 3 år. Ved indlæggelsen højfebril, komatøs i flere døgn. Eeg svært diffust abnormt, men normaliseret efter en måned. Nuværende klager, 10 år senere: hyppige krampeanfald i hø. ben, behandles med tioridazin (Melleril®). Daglig let hovedpine. Stammer ved nervøsitet og træthed. Objektivt neurologisk: generel hyperrefleksi med hø.-sidig overvægt, i øvrigt i.a. Psykisk naturlig.

V. 3 år. Ved indlæggelsen sløret sensorium. Der udvikledes hurtigt bugmuskelparese samt paralyse af begge ben med total arefleksi og inkontinens. Kunne ved udskrivelsen 1½ måned senere kravle. Eeg svært abnormt ved indlæggelsen. Ved udskrivelsen let til middelsvært abnormt. Psykisk naturlig. Ved efterundersøgelsen 6 år senere har patienten som eneste klage persisterende total inkontinens og imperiøs vandladningstrang 10 gange daglig.

Objektivt neurologisk: let parese af ve. ben. I øvrigt neurologisk intakt. Psykisk naturlig.

VI. 5 år. Indtil maj 1976 fuldstændig fysisk og psykisk rask. Ved indlæggelsen dybt komatøs med generaliseret krampeanfald og bilateral fodklonus. Respiratorbehandlet. Eeg svært abnormt, men naturligt 4 måneder senere. EMI-scanning viste hø.-sidig temporallapsaffektion med en stor cisterna magna. Overflyttet til børneafdelingen med svær balancedefekt, fodklonus, spastisk stramning i læg og hasemuskulatur, ataktisk tremor af alle 4 ekstremiteter og dysdiadokokinese.

Patienten er ikke mødt til efterundersøgelse, men af børneafdelingens journal på efterundersøgelsestidspunktet fremgår det, at der neurologisk persisterer en svær balancedefekt, epilepsia psychomotorica og migræne. Psykisk er patienten affektilabil, umoden og omkringfarende med nedsat hukommelse.

Sammenfattende klagede 4 patienter over øget hovedpinefrekvens med anfald flere gange om ugen, 3 havde øget søvnbehov, også midt på dagen, og 6 klagede over nedsat koncentration, 2 over øget irritabilitet.

En patient klagede over daglige, men dog aftagende kramper i hø. ben; patienten er i behandling med tabl. tioridazin. En patient, som under indlæggelse havde polyradiculitis med total paralyse af begge ben med arefleksi, havde ganske let parese af ve. ben med normale dybe reflekser. Samme patient har supranukleær blæreparese med total inkontinens og imperiøs vandladningstrang. Patienten er herudover neurologisk intakt og helt psykisk naturlig. En anden patient, som stadig går til kontrol på børneafdelingen, var før mæslingesygdommen psykisk og fysisk intakt. Ved indlæggelsen var patienten dybt komatøs, og der udvikledes kramper og bilateral fodklonus. Ved udskrivelsen resterede svær balancedefekt, fodklonus, spastisk stramning i læg- og hasemuskulatur, ataktisk tremor og dysdiadokokinese. Patienten beskrives som affektilabil, umoden med nedsat hukommelse og epilepsia psychomotorica, balancedefekt og migræne.

DISKUSSION

Af Tabel 1 fremgår, at ud af 16 patienter har 6 følgestilstande (37 %), heraf 2 med alvorlige neurologiske sequelae. Af det samlede antal hospitalsindlagte mæslingepatienter havde 1,4 % encephalitis, og en tredjedel af disse har følgestilstande efter sygdommen. Antallet af mæslingetilfælde i det storkøbenhavnske område i en ti års periode kan anslås til ca. 120.000, således at den erkendte encephalitishyppighed hos disse er 0,14 %. Denne størrelsesorden er ikke væsentligt ændret i forhold til tidligere danske undersøgelser.

Ved bedømmelse af disse tal må det erindres, at lettere affektion af centralnervesystemet i forbindelse med mæslinger forekommer med betydelig hyppighed uden at blive registreret.

Behandlingen af encephalitispatienterne omfattede ofte respiratorbehandling, sedering med meburnal og om nødvendigt med klorpromazin (Prozil®) og petidin, relaxationsmidler og maskinel hyperventilation.

Der forekom ikke dødsfald blandt encephalitispatienterne. I bedømmelsen af mæslingesygdommens komplikationer og følgestilstande indgår de manifesterede encephalitistilfælde kun som et enkelt element. En bredere bedømmelse af sygdommens akutte og mulige varige virkninger på centralnervesystemet i tilfælde, der ikke normalt opfattes som encephalitistilfælde, vil være ønskelig.

Hyppigheden af encephalitis og encephalopathi i forbindelse med mæslingevaccination synes at være ekstra lav, nemlig af størrelsesorden 1:1000.000 (3).

RESUMÉ

I 10 års perioden 1969-79 blev 1215 patienter indlagt med mæslinger på epiderniafdelingen, Rigshospitalet: Sytten af patienterne havde encephalitis i tilslutning til mæslingesygdommen. En efterundersøgelse i 1979 viste, at 2 af disse patienter havde svære neurologiske følgestilstande og 4 havde lettere sequelae.

SUMMARY

BENEDICTE DAHLERUP:

Measles encephalitis. A followup study.

Ugeskr. Læg. 1980, 142,2616-2618.

During the 10 year period 1969-79, 1215 patients were admitted to the Copenhagen University Hospital for infectious diseases. Seventeen of the patients had acute measles encephalitis. A follow up study in 1979 revealed severe neurological sequelae in two patients and moderate residual symptoms in four.

LITTERATUR

- 1) Tidstrøm, B. Acta Med. Scand. 1968, 184,411-415
- 2) Tidstrøm, B. Ugeskr. Læg. 1969,131,1685-1689
- 3) U.S. Department of Health, Education and Welfare. Morbid. Mortal. Wkly. Rep.1978,27,44

Ugeskrift for Læger, 29. september 1980, 142/40.